

บ้านร่มเกล้า : สมรภูมิต้ายของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน อันเนื่องมาจากปัญหาเส้นเขตแดน

วิศวมาศ ปาลสาร*

บทนำ

บ้านร่มเกล้า เป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่บนภูเขา ใกล้ชายแดน ไทย - ลาว** ในตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ริมถนนเลียบชายแดน ไทย-ลาว สาย 1268 (อ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์ - อ.นาแห้ว จ.เลย) ซึ่งในอดีตเป็นถนนสายยุทธศาสตร์ที่ทางการสร้างขึ้นเพื่อการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ที่จัดเป็นพื้นที่สีแดง ประชากรเป็นชาวเขาเผ่าม้ง ที่ในอดีตเคยเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และได้เข้ามาปรับตัวกับทางการ มาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ตาม นโยบาย 66/23 เมื่อ พ.ศ.2526 (ค.ศ.1983) ปัจจุบันชาวม้งเหล่านี้ได้บัตรประจำตัวประชาชนไทยแล้ว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ชิง

ในอดีต เมื่อ พ.ศ.2530 – 2531 (ค.ศ.1987-1988) บริเวณหมู่บ้านแห่งนี้ เคยเป็นสมรภูมิ ที่ทหารไทยกับทหารลาว สู้รบกันอย่างรุนแรงที่สุดนับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครอง อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องแนวเขตแดน ที่ต่างฝ่ายต่างอ้างว่า หมู่บ้านร่มเกล้าอยู่ในเขตแดนตน ผลจากสงครามในครั้งนั้น สิ่งที่ยังสองฝ่ายสูญเสียไปคือ ชีวิตทหารจำนวนมากและงบประมาณที่ใช้ในการทำสงครามจำนวนไม่น้อย แต่สิ่งดีๆที่ได้มาจากสงครามครั้งนี้คือ ทั้งไทยและลาวได้หันหน้าเข้าหากันอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เพื่อที่จะดำเนินการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันที่มีมาตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยวิธีการทูต ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมของไทยและลาว ขึ้นมาเพื่อดำเนินการสำรวจและปักปันแนวเขตแดน ระหว่างไทย กับลาว*** ให้แน่นอน เพื่อไม่ให้เกิดกรณีเช่นที่บ้านร่มเกล้าขึ้นมาอีก

* นิสิตปริญญาโท ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** ประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไปสู่ระบอบสังคมนิยมในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1975 (พ.ศ.2518) และได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ในที่นี้ จะเรียกว่า ลาว

***ได้แก่ คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Committee – JBC) ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อที่จะทำการแก้ไขปัญหาและขจัดปัญหาความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนทั้งบนบกและในลำน้ำโขง เพื่อให้ได้รับการแก้ไขอย่างถาวรด้วยการร่วมทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวชายแดน ไทย –ลาว โดยจะมี คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วม (Joint Technical Sub-Committee) เป็นหน่วยงานที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ; จาก ชินวัฒน์ แม้นเดช. (2544). ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง 2001. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 160 – 161.

1. การกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว ก่อนเกิดเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า

ไทยกับลาวมีพรมแดนติดต่อกันยาวประมาณ 1,750 กิโลเมตร เป็นพรมแดนทางบกประมาณ 650 กิโลเมตร พรมแดนทางน้ำประมาณ 1,100 กิโลเมตร โดยในส่วนนี้เป็นพรมแดนตามแม่น้ำโขงประมาณ 960 กิโลเมตร สนธิสัญญาที่ใช้สำหรับกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาวนั้นถูกกำหนดขึ้นโดยฝรั่งเศส เพื่อกำหนดเขตแดนระหว่าง ไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยเป็นผลสืบเนื่องจากภายหลังวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 (ค.ศ.1893 , พ.ศ.2436) ที่ฝรั่งเศสใช้กำลังบังคับให้ไทยสละสิทธิเหนือดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส นำไปสู่การทำสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2436 (ค.ศ.1983) นับเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่กำหนดเขตแดนระหว่างดินแดนไทยกับลาวขึ้น¹ ต่อจากนั้นก็ได้มีการทำสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนกันอีกหลายฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาไม่เสมอภาค กล่าวคือ ไม่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคในทางอำนาจอธิปไตย เป็นผลให้ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ในสนธิสัญญาเขตแดนที่สร้างขึ้นโดยภาพรวมมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาเสียเปรียบ ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องความไม่เป็นธรรมต่อประเทศไทย² ตัวอย่างความไม่เป็นธรรมของสนธิสัญญา ได้แก่ การที่ฝรั่งเศสบังคับให้ไทยยอมรับว่าในลำน้ำโขงตอนที่มีเกาะแก่งนั้นให้เส้นเขตแดนอยู่ที่ร่องน้ำใกล้ฝั่งไทยที่สุด โดยไม่คำนึงถึงร่องน้ำลึกอันเป็นกติกาสากล อีกทั้งยังกำหนดว่า เกาะแก่งในลำน้ำโขงทั้งหมด 78 เกาะนั้น นับเป็นเกาะแก่งของฝ่ายไทยเพียง 8 เกาะ นอกนั้นเป็นของลาวหมด³ นอกจากความไม่เป็นธรรมของสนธิสัญญาแล้ว เส้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาวหลายจุดยังไม่มี การปักปันเขตแดนที่แน่นอน อีกทั้งการกำหนดเขตแดนที่ได้ทำขึ้นในสมัยก่อนนั้น เทคโนโลยีและเครื่องมือยังไม่ก้าวหน้า ทำให้การกำหนดเขตแดนไม่แน่นอนชัดเจน

สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้เกิดการล้ำพรมแดนระหว่างไทยกับลาวอยู่เสมอ นับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครอง นำไปสู่การกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนจนบางครั้งรุนแรงถึงขั้นเป็นความขัดแย้งกัน นอกจากนี้การที่ไทยเคยร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวในช่วงพ.ศ.2488 - 2518 (ค.ศ.1945 - 1975) ทำให้เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะและขึ้นมาปกครองลาวแล้ว ลาวยังคงหวาดระแวงว่าไทยยังให้ความช่วยเหลือกลุ่มฝ่ายขวาที่ต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวโดยความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาอยู่ ส่วนไทยก็มีความหวาดระแวงว่าลาวให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เคลื่อนไหวตามแนวพรมแดนระหว่างไทยกับลาว และยังหวาดระแวงว่าลาวให้ความร่วมมือกับเวียดนามเพื่อคุกคามความมั่นคงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ความหวาดระแวงเหล่านี้ ส่งผลให้เมื่อเกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้น ทั้งสองฝ่ายมีความประนีประนอมต่อกันลดลงไป นำไปสู่ความขัดแย้งต่อกันได้ง่ายขึ้น

¹ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์. (2540). ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว. (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย), หน้า 12.

² แหล่งเดิม. หน้า 14.

³ สุรัชย์ ศิริไกร. (2533). จาก 3 หมู่บ้าน ถึงยุทธการร่มเกล้า. ใน เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-อินโดจีนในรอบ 10 ปี. (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 94.

1.1 ปัญหาการปฏิบัติการของหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.)

พรมแดนไทย – ลาว ตามลำน้ำโขง กำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญาสยาม - ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 (ค.ศ.1893) และอนุสัญญาระหว่างสยาม – ฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีน ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 (ค.ศ.1926) ที่ได้กำหนดเส้นพรมแดนไทย – ลาวตามลำน้ำโขงไว้ ซึ่งทำให้ไทยเสียเปรียบเพราะในอนุสัญญาได้กำหนดให้เส้นเขตแดนตามลำน้ำโขงในบริเวณที่มีเกาะดอนนี้อยู่ที่ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุด ซึ่งร่องน้ำนี้ไม่สามารถใช้เดินเรือได้ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่น้ำจะแห้ง เป็นเพียงร่องน้ำเล็ก ๆ เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาในการเดินเรือของฝ่ายไทย ที่จำเป็นต้องใช้ร่องน้ำลึกที่อยู่ในเขตแดนลาว โดยเฉพาะในการเดินเรือ นปข. ที่ไทยตั้งหน่วยงานนี้ขึ้นในพ.ศ.2513 (ค.ศ.1970) จนกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งต่อกัน

1.1.1 ประวัติความเป็นมาของ นปข.

สืบเนื่องจากในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 (ค.ศ.1965) ซึ่งเป็นวันที่เจ้าหน้าที่ทางราชการไทยปะทะกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงที่บ้านนาบัว อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ที่เรียกกันว่า วันเสียงปืนแตก ภายหลังเหตุการณ์นี้รัฐบาลตรวจพบว่ากลุ่มผู้ก่อการร้ายได้รับการสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์จากต่างชาติ โดยส่งผ่านมาทางลาวแล้วแทรกซึมมาทางแม่น้ำโขงเข้าสู่ไทย รัฐบาลมองว่าปัญหานี้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะด้านเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมอบหมายให้ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทางทหารร่วมกับหน่วย S.R.I. (Stanford Research Institute) อันเป็นหน่วยรับจ้างของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ซึ่งรับงานจากกระทรวงกลาโหม อเมริกา และ ซีไอเอ ทำการวิจัยเกี่ยวกับสงครามในอินโดจีนและสำรวจแม่น้ำโขง¹ ร่วมกันวิจัยว่าไทยควรมีเครื่องมือ หรือวิธีการใด เพื่อสกัดกั้นการแทรกซึมดังกล่าวในระหว่าง พ.ศ.2510 – 2511 (ค.ศ.1967 – 1968)

ผลจากการวิจัยสรุปว่า ต้องตั้งหน่วยเฉพาะกิจขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ป้องกันการแทรกซึมตามลำน้ำโขงโดยเฉพาะ ในขั้นต้น กองอำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ป.ค.)^{*} ได้รับมอบเรือลาดตระเวนของหน่วย S.R.I. มาใช้และก่อตั้งเป็นหน่วยตรวจตราตามชายแดนขึ้น ต่อมารัฐบาลมอบให้กองทัพเรือเป็นผู้จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจนี้ขึ้น หน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) จึงได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2513 (ค.ศ.1970)² โดยเป็นกำลังพลในสังกัดกองทัพเรือ(จัดกำลังจากนาวิกโยธิน) อยู่ในการควบคุมบังคับบัญชาของ ป.ค. (ที่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กอ.รมน.) มีสถานะเป็นหน่วยงานต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ โดย นปข. ได้รับการสนับสนุนยุทธโศปกรณ์และงบประมาณจากอเมริกาด้วยส่วนหนึ่ง

¹ กลุ่มศึกษาปัญหาไทย-ลาว (จุฬา). (ม.ป.ป.). กรณีพิพาทไทย-ลาว (นปข.123). (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.), หน้า 26.

^{*} สืบเนื่องจากวันเสียงปืนแตก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2508 ต่อมาในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2508 รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ขึ้น ต่อมาใน พ.ศ.2512 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กองอำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ป.ค.) และเมื่อ พ.ศ. 2517 ก็เปลี่ยนชื่อเป็น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.)

² กลุ่มศึกษาปัญหาไทย - ลาว (จุฬา). (ม.ป.ป.). เล่มเดิม. หน้า 26.

ภารกิจหลักของ นปช. คือ ตรวจตราตลอดแม่น้ำโขงในส่วนที่เป็นพรมแดนไทย - ลาว ตั้งแต่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จนถึง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี รวมระยะทางประมาณ 860 กิโลเมตร เพื่อป้องกันและปราบปรามการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ รวมไปถึงการลักลอบขนอาวุธสงครามและสินค้าเถื่อนมายังฝั่งไทย และตรวจตราการลักลอบกระทำผิดกฎหมายตามแนวพรมแดนด้วย โดยแบ่งเขตรับผิดชอบและบังคับบัญชาเป็น 3 เขต คือ นปช. เขตหนองคาย นปช.เขตนครพนม และ นปช.เขตอุบลราชธานี*

1.1.2 ความขัดแย้งกรณี นปช.

จากการกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงซึ่งไทยเสียเปรียบดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อไทยจัดตั้งหน่วย นปช. ขึ้นมา ในบางครั้งการปฏิบัติงานของ นปช. จำเป็นต้องแล่นเรือ ล้ำเข้าไปในเขตแดนลาว เนื่องจากปัญหาการกำหนดร่องน้ำลึกที่ใช้เป็นเส้นเขตแดน ซึ่งก่อนที่ลาวจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเรื่องนี้ไม่เป็นปัญหาถึงกับเป็นความขัดแย้งกันขึ้น อาจเป็นเพราะภายในลาวยังคงมีสงครามกลางเมืองอยู่ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญมากกว่าเรื่องนี้ และจากที่ในอดีตไทยกับลาวก็มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันอยู่ เรื่องกรณีแบบนี้จึงไม่เป็นปัญหาถึงขั้นเป็นความขัดแย้งกันขึ้นมา

เมื่อถึง พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) ฝ่ายคอมมิวนิสต์เริ่มยึดอำนาจในลาวได้มากขึ้น ทำให้ความตึงเครียดบริเวณพรมแดนเกิดขึ้นตามมา การปฏิบัติงานของ นปช. ก็กลายมาเป็นปัญหาต่อกัน ส่วนหนึ่งเพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวรู้ว่า นปช. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากอเมริกา จึงเกิดความระแวง การปฏิบัติงานของ นปช. ว่าจะร่วมมือกับอเมริกาแทรกซึมลาว และจากอนุสัญญาพ.ศ.2469 (ค.ศ.1926) นั้น มีการกำหนดให้แม่น้ำโขงเป็นเขตปลอดทหาร และต้องไม่นำเรือรบเข้ามาประจำการ แต่ถ้าเป็นเรือที่ใช้เพื่อตรวจการต้องมีการกำหนดระวาง และขนาดอาวุธของเรือนั้นด้วย ทางลาวจึงมองว่าไทยละเมิดอนุสัญญานี้ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับลาว จากกรณีการปฏิบัติงานของ นปช. ขึ้นมา ตลอดตั้งแต่ พ.ศ.2518 - 2530 (ค.ศ.1975 - 1987) โดยมีครั้งที่เกิดเป็นปัญหาที่ค่อนข้างใหญ่และรุนแรง ถึงขั้นมีการปะทะกันด้วยอาวุธ 5 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 : 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) บริเวณบ้านโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลจากการปะทะทำให้ทหารไทยที่ประจำเรือเสียชีวิต 1 นาย บาดเจ็บ 3 นาย

* หลังจากการใช้ นโยบาย 66/23 สถานการณ์ของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในไทยเริ่มหมดไป ภัยคุกคามจากนอกประเทศกลายเป็นปัญหาหลักต่อความมั่นคงของประเทศ ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2531 (ค.ศ.1988) นปช. จึงได้รับการปรับสถานะใหม่ ให้เป็นหน่วยงานที่อยู่ในแผนการป้องกันประเทศ โดยมีฐานะเป็นหน่วยเฉพาะกิจของกองทัพเรือ แต่ขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับกองทัพภาคที่ 2 ต่อมาในพ.ศ. 2538 (ค.ศ.1995) นปช.ได้ขยายพื้นที่การปฏิบัติงานในลำน้ำโขงไปยังส่วนที่เป็นพรมแดน ไทย-ลาว ด้านจังหวัดเชียงราย จัดตั้ง นปช.เขตเชียงรายขึ้น ขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับกองทัพภาคที่ 3 ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 (ค.ศ.2004) ได้มีการปรับบทบาทของ นปช.ใหม่ โดยจะให้ดูแลป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นภารกิจหลัก และอาชญากรรมข้ามชาติเป็นภารกิจลำดับต่อมา และได้เปลี่ยนชื่อหน่วยใหม่เป็นหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง (นขร.) มีฐานะเป็นหน่วยเฉพาะกิจ ของกองทัพเรือ

ครั้งที่ 2 : 13,14 ธันวาคม พ.ศ.2521 (ค.ศ.1978) บริเวณอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ผลจากการปะทะทำให้ทหารไทยที่ประจำเรือเสียชีวิต 3 นาย บาดเจ็บ 3 นาย

ครั้งที่ 3 : 15 มิถุนายน พ.ศ.2523 (ค.ศ.1980) บริเวณบ้านปะโคเหนือ ตำบลเวียงคุก อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลจากการปะทะทำให้ทหารไทยที่ประจำเรือเสียชีวิต 1 นาย บาดเจ็บสาหัส 2 นาย

ครั้งที่ 4 : 26 เมษายน พ.ศ.2525 (ค.ศ.1982) บริเวณอำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม ผลจากการปะทะทำให้ทหารไทยที่ประจำเรือเสียชีวิต 2 นาย บาดเจ็บสาหัส 1 นาย

ครั้งที่ 5 : 17 มิถุนายน พ.ศ.2525 (ค.ศ.1982) บริเวณปากน้ำจิม อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ผลจากการปะทะทำให้ทหารไทยที่ประจำเรือ บาดเจ็บ 4 นาย มีราษฎรไทยเสียชีวิตด้วย 2 ศพ จากลูกหลงของเหตุการณ์นี้

1.2 ปัญหาพิพาทกรณี 3 หมู่บ้าน

หมู่บ้านทั้งสาม คือ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่บริเวณแนวพรมแดนไทยกับลาว มีพื้นที่รวมกันประมาณ 19 ตารางกิโลเมตร มีประชากรราว 1,100 คน

ข้อมูลทางฝ่ายไทยระบุถึงดินแดนบริเวณนี้ว่า หมู่บ้านทั้งสามตั้งอยู่ในเขตตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ บริเวณหมู่บ้านทั้งสามนี้แต่เดิมไม่มีเจ้าหน้าที่จากทางการไทยเข้าไปประจำอยู่ ทางกรมไทยถือเป็นเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เมื่อการก่อการร้ายบริเวณนี้สงบลงรัฐบาลจึงมีโครงการสร้างถนนยุทธศาสตร์ เพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดนโดยถนนสายนี้จะตัดผ่านและเชื่อมหมู่บ้านทั้งสามนี้เข้าด้วยกัน มีลักษณะเป็นถนนวงแหวนตลอดแนวชายแดน ถนนสายนี้จะเริ่มจากอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ผ่านไปยังบ้านบ่อเบี้ย จังหวัดอุดรดิตถ์ ถนนเส้นที่ผ่านบริเวณสามหมู่บ้านเป็นสายที่ออกจากบ้านบ่อเบี้ยไปยังกิ่งอำเภอบ้านโคกโดยโครงการนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ.2525 (ค.ศ.1982) แต่ทว่าลาวระบุว่าถนนเส้นที่ผ่านบริเวณสามหมู่บ้านรุกล้ำเข้าไปในเขตแดนลาว จากข้อมูลของไทยที่แม้จะระบุว่าทั้งสามหมู่บ้านอยู่ในเขตแดนไทย แต่ก็ขาดการดูแลจากรัฐมานานเนื่องจากเป็นเขตพื้นที่สีแดง จึงเพิ่งมีการทำสำมะโนครัวบริเวณนี้ใน พ.ศ.2527(ค.ศ.1984)¹

ข้อมูลทางฝ่ายลาวระบุว่า ดินแดนบริเวณสามหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตตาแสง(ตำบล) บ้านใหญ่ เมือง(อำเภอ)ปากลาย แขวง(จังหวัด)ไชยะบุรี ในอดีตลาวได้เคยปกครองบริเวณดังกล่าวมาเป็นเวลากว่า 80 ปี แต่เดิมขึ้นกับตาแสงบ้านแดด ภายหลังจากที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครอง พื้นที่ดังกล่าวได้แบ่งออกเป็น 3 ตาแสง คือ บ้านกลาง บ้านแดด และบ้านใหญ่ ฝ่ายลาวยังระบุ ประชาชนในสามหมู่บ้านนี้เป็นคนลาว ใช้ภาษาลาว นับถือประเพณีลาว และส่งส่วยในสมัยฝรั่งเศสปกครอง หลังจากนั้นก็อยู่ภายใต้การปกครองของลาวมาตลอดจนถึงวันที่ทหารไทยเข้ายึดครอง

¹ มณฑล คงแถวทอง. (2539). สรุปรายงานการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ค.ศ.1975 - 1992. (กาญจนบุรี: สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี), หน้า 73.

เส้นเขตแดนในพื้นที่บริเวณที่เกิดความขัดแย้งกันนั้น ถูกแบ่งโดยอาศัยสันปันน้ำของแนวเทือกเขา เป็นเครื่องกำหนดเขตแดนตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตามความในสนธิสัญญาสยาม - ฝรั่งเศส ฉบับปี พ.ศ. 2447 (ค.ศ.1904) และสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ฉบับปี พ.ศ.2450 (ค.ศ. 1907)¹ ซึ่งฝ่ายไทยและลาวต่างก็ยอมรับสนธิสัญญาเหล่านี้ แต่การอ้างแผนที่ที่สร้างขึ้นจากสนธิสัญญา กำหนดเขตแดนนั้น ทั้งไทยและลาวยึดถือกันคนละฉบับ รวมทั้งยึดถือแนวเขาที่ใช้เป็นสันปันน้ำที่แบ่งเขตแดนบริเวณสามหมูบ้านคนละแนว ทำให้ต่างฝ่ายต่างก็ถือตามแผนที่ที่ฝ่ายตนนำมาใช้อ้างว่า ดินแดนบริเวณสามหมูบ้านอยู่ในเขตแดนตน

จากโครงการตัดถนนผ่านบริเวณสามหมูบ้านของฝ่ายไทยนั้น ลาวระบุว่าเป็นการรุกร้าเข้าไปในเขตแดนลาว ทำให้ลาวส่งทหารเข้ามาก่อวุ่นวายตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.2527 (ค.ศ.1984) รัฐบาลไทยจึงส่งทหารพรานเข้าไปคุ้มครองคณะผู้สร้างทาง ถึงกลางเดือนเมษายน ทหารลาวได้โจมตีชุดคุ้มครองดังกล่าว และฐานของตำรวจตระเวนชายแดนที่อยู่ใกล้เคียง หลังจากนั้นได้มีการปะทะกันของกองกำลังทั้งสองฝ่ายมาตลอด และรุนแรงขึ้นในปลายเดือนพฤษภาคมที่ทำให้ฝ่ายไทยบาดเจ็บ 5 นาย จากนั้นกองกำลังลาวได้รุกเข้ามาใกล้บริเวณสามหมูบ้านขึ้นเรื่อย ๆ ในวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) กองทัพภาคที่ 3 จึงส่งทหารจากกองพลทหารม้าที่ 1 ประมาณ 1,500 คน² เข้าผลักดันทหารลาวเกิดการปะทะกันขึ้น ในที่สุดฝ่ายไทยสามารถผลักดันทหารลาวให้ถอยกำลังออกไปและควบคุมพื้นที่บริเวณสามหมูบ้านไว้ได้

ช่วงเวลาหลังจากที่ทหารไทยยึดครองพื้นที่บริเวณสามหมูบ้านไว้ได้ การปะทะกันนั้นยังคงมีอยู่ประปรายโดยตลอด ทำให้สถานการณ์ชายแดนยังคงความตึงเครียดอยู่ ต่อมาปัญหานี้ได้มีการเจรจาแก้ไขในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล 2 รอบ ที่กรุงเทพฯ โดยรอบแรก ในระหว่างวันที่ 21 - 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ.1984) และรอบที่สอง ในระหว่างวันที่ 7 -15 สิงหาคม ปีเดียวกัน แต่ผลการเจรจาทั้งสองรอบล้มเหลวไม่สามารถตกลงกันได้ โดยฝ่ายไทยอ้างถึงความแน่นอนของแผนที่ที่ไทยร่วมกับอเมริกาจัดทำขึ้น และเสนอให้ทั้งสองฝ่ายสำรวจและหาข้อพิสูจน์เกี่ยวกับแนวสันปันน้ำที่แท้จริงโดยคณะกรรมการร่วมทางเทคนิคของทั้งสองฝ่ายดำเนินการร่วมกัน ส่วนทางลาวปฏิเสธข้อเสนอนี้ เพราะลาวถือว่าสามหมูบ้านนั้นเป็นของลาวอยู่แล้ว ไทยต้องถอนทหารออกไปโดยไม่มีเงื่อนไข

ต่อมาแม้ว่าทางไทยยอมถอนทหารออกจากบริเวณสามหมูบ้านที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2527 (ค.ศ.1984) ความรุนแรงของปัญหาได้ลดระดับลง โดยทางการไทยได้เปลี่ยนแนวเส้นทางการก่อสร้างถนนที่เป็นปัญหาด้วยการถอยแนวการก่อสร้างให้ลึกเข้ามาในเขตไทยอีกเพื่อให้พ้นจากบริเวณที่เป็นปัญหากันอยู่ แต่การเจรจาก็ยังไม่สามารถตกลงกันได้ เพราะทางฝ่ายไทยชี้แจงว่าไทยถอนทหารออกมาจากบริเวณที่เกิด

¹ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์. (2540). เล่มเดิม . หน้า 36.

² คมสัน เศวตมาลย์. (2531). การแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติวิธี : ศึกษากรณีพิพาทชายแดน ไทย-ลาว ในกรณีพิพาทหมูบ้านใหม่ หมูบ้านกลางและหมูบ้านสว่าง. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 108.

ข้อพิพาทแล้ว โดยยืนยันว่าไม่มีทหารไทยอยู่ในบริเวณสามหมูบ้านอีก ทหารที่คงกำลังไว้บริเวณนั้นเพื่อรักษาอธิปไตยเท่านั้น เรื่องนี้ฝ่ายไทยจึงไม่ถือว่าเป็นปัญหาอีก ส่วนทางลาวตอบโต้ในกรณีนี้ว่าฝ่ายไทยใช้คำว่าถอยทหารออกมา ซึ่งต่างจากการใช้คำว่าถอนทหาร เมื่อฝ่ายไทยถอยทหารออกมานั้น ไทยได้เสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการทางเทคนิคร่วมกันระหว่างไทยกับลาว เพื่อเข้าไปสำรวจหาเส้นเขตแดนที่แท้จริงในบริเวณที่เกิดข้อพิพาท แต่ฝ่ายลาวปฏิเสธเพราะลาวถือว่าดินแดนบริเวณนี้เป็นของลาวอยู่แล้ว แม้ต่อมาฝ่ายลาวจะเสนอให้มีการเจรจาในเรื่องนี้เป็นครั้งที่ 3 แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่าบรรยากาศของการเจรจายังไม่เอื้ออำนวย¹ ปัญหาจึงยังไม่ยุติจนกระทั่งมาเกิดกรณีบ้านร่มเกล้าใน พ.ศ.2530 (ค.ศ.1987)

อาจกล่าวได้ว่า การกระทบกระทั่งกันของทหารไทยและลาวในกรณีของหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) ที่มีมาตลอดตั้งแต่เริ่มตั้งหน่วยงานนี้ขึ้น ใน พ.ศ.2513 (ค.ศ.1970) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เมื่อเริ่มเกิดปัญหาสามหมูบ้านขึ้นนั้น นำไปสู่การใช้กำลังทางทหารต่อกันได้ง่ายขึ้น แม้จะไม่รุนแรงนัก และจากการใช้กำลังทางทหารต่อกัน ในกรณีสามหมูบ้าน ก็เป็นปัจจัยสำคัญ ที่เมื่อเริ่มเกิดปัญหาขึ้นที่ บ้านร่มเกล้า การที่จะแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี ถูกมองข้ามไปก่อน อันเนื่องมาจากควันไฟจากปากกระบอกปืนในเหตุการณ์ก่อนหน้ายังไม่ทันจางไป ก็มาเกิดเหตุการณ์ในทำนองเดียวกันขึ้นอีก

2. ความเป็นมาของบ้านร่มเกล้า

บ้านร่มเกล้า ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ห่างจากแนวชายแดนไทย-ลาว ประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของตัวอำเภอชาติตระการ ประมาณ 70 กิโลเมตร บ้านร่มเกล้าตั้งอยู่บนภูเขาสูง มีระดับความสูงประมาณ 960 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลของภูสอยดาว บนเทือกเขาเพชรบูรณ์ สภาพอากาศในฤดูหนาว (พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) มีอากาศหนาวจัดในฤดูร้อน (มีนาคม - เมษายน) มีอากาศร้อน ส่วนฤดูฝน (พฤษภาคม - ตุลาคม) มีฝนตกชุกมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 20 องศาเซลเซียส

บ้านร่มเกล้ามีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ภูสอยดาว

ทิศใต้ ติดกับ บ้านนาซาก ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

ทิศตะวันตก ติดกับ ลำน้ำภาค

ทิศตะวันออก ติดกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณ ตาแสง(ตำบล) นาบ่อน้อย เมือง(อำเภอ)บ่อแดน แขวง(จังหวัด) ไชยะบุรี²

การเดินทางเข้าหมู่บ้านร่มเกล้ามีถนนอยู่สองเส้นทางคือ เส้นทางหลวง สาย 1268 ที่ ผ่านอำเภอ นาแห้ว - นาฝักก้าม - นาเจริญ - บ้านร่มเกล้า ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง และ

¹ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ. (2531). ปัญหาข้อขัดแย้งไทย-ลาว ในช่วงปี 2518 - ปัจจุบัน. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 114.

² วุฒิพงศ์ หอมวิเศษวงศา. (2533). อธิปไตยเหนือดินแดนบ้านร่มเกล้า. หน้า 24.

เส้นทางสาย 1237 จาก อำเภอชาติตระการ – บ้านบ่อภาค – บ้านร่มเกล้า ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางใช้ได้ทุกฤดูกาล¹

บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านร่มเกล้า นั้น ในช่วง พ.ศ.2511 – 2522 (ค.ศ.1968 – 1979) พื้นที่แห่งนี้มีความเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สูงมาก เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นทิวเขาสลับซับซ้อนสูงชัน เป็นป่ารกทึบ อยู่ใกล้แนวชายแดนลาว ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าปราบปรามลำบาก เหมาะสำหรับการซ่อนสุมกำลังพลและเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้เป็นเขตงานเดินทางติดต่อกับ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ใน ลาว เวียดนาม และจีน ที่ให้การสนับสนุนอยู่ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า ขุนน้ำดำ (ปัจจุบันคือบริเวณบ้านร่มเกล้าและพื้นที่ใกล้เคียง)² ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลุ่มนี้คือ ผู้ก่อการร้ายเขตงาน 234 ที่ปฏิบัติการในรอยต่อ 3 จังหวัด คือ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และ³ ทางกรมไทยได้จัดกำลังจากกองพลทหารม้าที่ 1 เข้าปฏิบัติการในพื้นที่นี้อยู่ตลอด รวมทั้งมีการปฏิบัติการทางทหารตามแผนยุทธการต่างๆหลายครั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในบริเวณนี้ได้อย่างเด็ดขาด

ในช่วง พ.ศ.2521 (ค.ศ.1978) สถานการณ์ของประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์เริ่มมีความผันผวน เมื่อจีนกับโซเวียตมีความขัดแย้งกัน โซเวียตสนับสนุนให้เวียดนามใช้กำลังทหารบุกกัมพูชาและจัดตั้งรัฐบาลหุ่นขึ้นแทนรัฐบาลเขมรแดงของพอลพต ซึ่งจีนให้การสนับสนุนอยู่ ทำให้จีนใช้กำลังทหารทำสงครามสังหารเวียดนามในช่วงต้น พ.ศ. 2522 (ค.ศ.1979)⁴ เหตุการณ์นี้ส่งผลให้ลาวที่อยู่ฝ่ายเดียวกับเวียดนามและโซเวียตต้องขัดแย้งกับจีนไปด้วย ส่งผลมาถึงพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งพึ่งพึ่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ โดยทางลาวยุติการให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เคลื่อนไหวบริเวณแนวชายแดนไทย-ลาว อีกทั้งทางด้านจีน ก็เปลี่ยนท่าทีไปสู่สากลมากขึ้น ลดการสนับสนุนการเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ต่อพรรคคอมมิวนิสต์ที่เคลื่อนไหวในประเทศต่างๆ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอ่อนแอลง

ต่อมา ใน พ.ศ.2523 (ค.ศ.1980) รัฐบาลไทยมีแนวทางที่จะใช้นโยบายการเมืองนำหน้าการทหาร ในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยใช้แผนยุทธศาสตร์ คืบสู่เหย้า หรือ จากป่าคืบสู่เมือง ที่กลายมาเป็นนโยบาย 66/23⁵ ที่จะชักจูงให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์วางอาวุธ แล้วเข้ามาบดตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ทำให้เริ่มมีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาบดตัวกับทางการ ส่วนผู้ที่ยังไม่เข้ามาบดตัวก็จับ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 25.

² ชัยวัฒน์ ทองปาน. (2537). ปัญหาการใช้อาสาสมัครทหารพรานกองทัพภาคที่ 3 กรณีบ้านร่มเกล้า. (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง), หน้า 18.

³ ดิเรก เอกฉันท. (2531). การขัดแย้งตามแนวชายแดนไทย-ลาว. (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง), หน้า 31.

⁴ สุรัชย์ ศิริไกร. (2533). เล่มเดิม. หน้า 88.

⁵ เขียน วีระวิทย์ ; ทานตะวัน มโนรมย์ ; และอดิศร เสมแย้ม. (2544). ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในสายตาของคนลาว. (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 99.

อาวุธสู้กับทางการต่อไป จากนั้นในระหว่าง พ.ศ.2524 – 2525 (ค.ศ.1981 – 1982) กองทัพภาคที่ 3 โดยกองพลทหารม้าที่ 1 กองกำลังผาเมือง ได้เปิดยุทธการผาเมืองเผด็จศึก ยุทธการผาเมืองเกรียงไกร และยุทธการหักไพร่ ต่อผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว¹ ส่งผลให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในบริเวณดังกล่าวเข้ามาบดตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยเป็นจำนวนมาก ในจำนวนนี้มีชาวไทยภูเขา รวมอยู่ด้วย โดยส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้ง ทางราชการจึงได้จัดที่ดินทำกินให้แก่ชาวเขาเหล่านี้ โดยรัฐบาลได้กำหนดแนวความคิดให้พื้นที่ดังกล่าว เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ตามแผนป้องกันประเทศ² โดยให้กองทัพภาคที่ 3 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน ทางกองทัพภาคที่ 3 ได้กำหนดพื้นที่ตั้งหมู่บ้านให้ชาวเขาเหล่านี้ขึ้นในเขตรอยต่อจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดเลย ใน พ.ศ.2526 (ค.ศ.1983) ให้อาศัยในรูปของหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน โดยใช้ชื่อว่า บ้านร่มเกล้า ขึ้นการปกครองกับอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ราษฎรที่อาศัยอยู่ในบ้านร่มเกล้า มีประมาณ 100 ครอบครัว ประชากรประมาณ 680 คน เกือบทั้งหมดเป็นชาวเขาเผ่าม้ง ในช่วงนั้นบ้านร่มเกล้ายังไม่ได้รับการจัดตั้งจากทางราชการอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ กระทรวงมหาดไทย³ ทำให้ยังใช้การปกครองในหมู่บ้านตามแบบชนเผ่าของตัวเอง

หลังจัดตั้งบ้านร่มเกล้าขึ้น ทางกองทัพภาคที่ 3 โดยกองพลทหารม้าที่ 1 ได้จัดกำลัง 1 กองร้อยทหารม้า ตั้งฐานปฏิบัติการขึ้นที่บ้านร่มเกล้า เพื่อกำกับดูแลและให้ความคุ้มครองราษฎร ทางราชการได้เริ่มสถาปนาความมั่นคงในพื้นที่บริเวณนี้ โดยได้จัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณดังกล่าวขึ้น ใน พ.ศ. 2528 (ค.ศ.1985) โดยใช้ชื่อว่า โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคง ภูเมียง ภูซัด ภูสอยดาว* ได้มีการก่อสร้างถนนสายยุทธศาสตร์เลียบบชายแดน เส้นทางจาก อำเภอหนองบัว จังหวัดเลย ผ่านพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ไปจนถึงอำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรดิตถ์ จากนั้นกองทัพภาคที่ 3 ร่วมกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้ขออนุมัติคณะรัฐมนตรี เปิดพื้นที่ป่าไม้บางส่วน ให้เป็นพื้นที่ทำกินของมวลชนที่เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ที่อยู่ในพื้นที่โครงการ โดยบริษัทรุ่งกระจำงทำไม้ จากจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นผู้ได้รับสัมปทานในการเข้าไปทำไม้ในพื้นที่สัมปทาน เมื่อถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2529 (ค.ศ.1986) กองทัพภาคที่ 3

¹ วุฒิพงศ์ หอมวิเศษวงศา. (2533). เล่มเดิม. หน้า 24.

² ชินวัฒน์ แม้นเดช. (2544). เล่มเดิม. หน้า 133.

³ วุฒิพงศ์ หอมวิเศษวงศา. (2533). เล่มเดิม. หน้า 25.

* โครงการนี้ กองทัพภาคที่ 3 (โดยกอ.รมน. ภาค 3) เสนอต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ ให้ขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ใน พ.ศ. 2528 (ค.ศ.1985) เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติ ทางกองทัพภาคที่ 3 ได้จัดตั้งกองอำนวยการโครงการนี้ขึ้นบริเวณ หลักกิโลเมตรที่ 15 บนถนน สาย 1237 (อ.ชาติตระการ – บ้านบ่อภาค -บ้านร่มเกล้า) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความมั่นคงและการพัฒนาความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของราษฎรในพื้นที่บริเวณรอยต่อสามจังหวัดตามแนวชายแดนไทย – ลาว ได้แก่ จังหวัด เลย พิษณุโลก และอุดรดิตถ์ ต่อมาเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2538 (ค.ศ.1995) สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริรับโครงการนี้ ไว้เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริ

ได้ถอนกำลังทหารหลักออกจากบ้านร่มเกล้า และมอบหมายให้ กรมทหารพรานที่ 34 เข้ารับผิดชอบพื้นที่ต่อ โดยกรมทหารพรานที่ 34 ได้จัดกองร้อยทหารพรานที่ 3405 เข้าปฏิบัติภารกิจที่บ้านร่มเกล้า นับตั้งแต่นั้น

2. ความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้า

2.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

ความขัดแย้งกรณีบ้านร่มเกล้า เนื่องมาจากการที่ไทยและลาว อ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนบริเวณที่เกิดความขัดแย้ง** แม้ว่าฝ่ายไทยและลาวยอมรับสนธิสัญญาสยาม - ฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) และสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส แต่การตีความในสนธิสัญญาไม่ตรงกัน โดยเฉพาะในข้อ 2 ของสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ซึ่งมีข้อความว่า

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้นตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหือง แล้วต่อไปตามกลางลำน้ำเหืองนี้ จนถึงที่แรกเกิดน้ำนี้ที่เรียกชื่อว่าภูเขาเมียง ต่อนี้เขตแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งกับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาโต ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตแดนได้ตกลงกันไว้แต่ วันที่ ๑๖ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔ คฤสศศักราช ๑๙๐๖¹

การตีความตามข้อ 2 ของสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) ที่ต่างกันนั้น เนื่องมาจากแม่น้ำเหือง ซึ่งในสนธิสัญญากำหนดเป็นเส้นเขตแดนบริเวณพื้นที่ที่เกิดความขัดแย้งนั้น แยกออกเป็น 2 สาย คือ แม่น้ำเหืองป่าหมัน ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่ภูสอยดาว และแม่น้ำเหืองงา ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่ภูเมียง แม่น้ำเหืองป่าหมันไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเหืองงา ที่ตะเข็บบ้านร่มเกล้าซึ่งเป็นรอยต่อระหว่าง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก กับอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย จากจุดนี้แม่น้ำเหืองจะเป็นเส้นเขตแดนไทย-ลาว จนกระทั่งถึงจุดที่แม่น้ำเหือง ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่บ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย² ทั้งนี้ทางลาวถือเอาแม่น้ำเหืองป่าหมันเป็นเส้นเขตแดน ถ้ายึดตามนี้บ้านร่มเกล้าจะอยู่ในเขตแดนลาว ส่วนทางไทยถือเอาแม่น้ำเหืองงาเป็นเส้นเขตแดน ถ้ายึดตามนี้บ้านร่มเกล้าจะอยู่ในเขตแดนไทย

** พื้นที่บริเวณบ้านร่มเกล้าที่เกิดความขัดแย้งมีพื้นที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร โดยข้อมูลทางลวาระบุว่าพื้นที่บริเวณนี้อยู่ในเขตปกครองตาแสง นาบ่อน้อย เมืองบ่อเตน แขวงไชยะบุรี ซึ่งเป็นดินแดนของลาว

¹ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. (2512). สนธิสัญญาและความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ (ชุดประมวลสนธิสัญญา เล่ม 2). (กรุงเทพฯ: กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย), หน้า 165-170.

² เถกิง ดาษดา. (2531). ยุทธศาสตร์พัฒนาบริเวณลำน้ำเหือง. (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง), หน้า 2.

2.2 เหตุการณ์ความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้า

ความขัดแย้งกรณีบ้านร่มเกล้าเริ่มจาก เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ทหารลาวจำนวนหนึ่งได้บุกเข้าโจมตีและเผาเครื่องจักรของบริษัททำไม้ ซึ่งกำลังทำไม้ในพื้นที่ที่ได้รับสัมปทาน ทำให้คนงานเสียชีวิต 1 คน รถแทรกเตอร์เสียหาย 3 คัน รถจี๊ปเสียหาย 1 คัน กองร้อยทหารพรานที่ 3405 ได้จัดกำลังเข้าให้ความช่วยเหลือและปะทะกับกองกำลังดังกล่าว ส่งผลให้ทหารไทยบาดเจ็บ 3 นาย เหตุการณ์ในครั้งนี้ทางฝ่ายลาวให้เหตุผลว่าบริษัททำไม้ของไทยเข้าไปตัดไม้ในเขตแดนของลาวและมีการใช้กองกำลังติดอาวุธคุ้มครอง ลาวจึงต้องเข้าทำการผลักดันออกจากเขตแดนลาว ต่อมาในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างทหารลาวกับทหารพราน บริเวณใกล้กับฐานของกองร้อยทหารพรานที่ 3405 ทำให้ทหารพรานบาดเจ็บเล็กน้อย 2 คน ทหารลาวเสียชีวิต 11 ศพ หลังเกิดเหตุปะทะครั้งนี้ กองทัพภาคที่ 3 ได้จัดกำลังกองพันผสมเตรียมพร้อม (กองพันทหารม้าที่ 7) เข้าทำการพิสูจน์ทราบกวาดล้าง* บริเวณดังกล่าว ในช่วงระหว่างวันที่ 12 - 30 สิงหาคม ค.ศ. 1987 แต่ตรวจพบเพียงแค่ร่องรอยการปฏิบัติการของกองกำลังฝ่ายลาวเท่านั้น

จากนั้นในช่วงระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม กำลังทหารไทยเกิดการปะทะกับกองกำลังฝ่ายลาวหลายครั้ง และจากการลาดตระเวนพบว่า ทางฝ่ายลาวได้เข้ามาตั้งฐานปฏิบัติการในเนินสูงหลายแห่งในเขตแดนไทย โดยเฉพาะเนิน 1428 (เรียกตามระดับความสูงเหนือน้ำทะเล) ที่พบว่าทหารลาวเข้ามาสร้างฐานที่มั่นแบบแข็งแรงแล้ว ขณะเดียวกันทั้งไทยและลาวต่างก็เสริมกำลังทหารและอาวุธไปยังพื้นที่บริเวณดังกล่าวเพิ่มขึ้น จากนั้นความขัดแย้งก็ค่อยๆ ทวีความรุนแรง จนกระทั่งถึงต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1987 ทางสภาความมั่นคงแห่งชาติพบว่าฝ่ายลาวได้เสริมกำลังจำนวนมากเข้ามาในบริเวณที่ลาวยึดครอง กองทัพภาคที่ 3 จึงได้รับอนุมัติให้ใช้กำลังเข้าผลักดันกองกำลังฝ่ายลาวกลับเข้าไปในดินแดนลาว ภายใต้รหัสปฏิบัติการว่า ยุทธการสอยดาว ความรุนแรงจึงขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ ทั้งไทยและลาวได้เสริมกำลังและอาวุธหนักเข้าสู่ที่ตั้งบริเวณที่เกิดความขัดแย้งกันมากขึ้น การปะทะกันยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง จนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 กองทัพบกตัดสินใจใช้กำลังโจมตีลาวรุนแรงขึ้น (ก่อนหน้านี้นี้ วันที่ 25 มกราคม กองทัพภาคที่ 3 ได้สั่งการให้ กองพลทหารราบที่ 4 จัดกำลัง 1 กรมทหารราบเตรียมเข้ายึดภูสอยดาว และเตรียมการเข้าตีออกนอกประเทศ)** โดยได้เครื่องบินขับไล่ เอฟ-5 อี ของกองทัพอากาศ เข้าสนับสนุนปฏิบัติการ ทำให้

* การพิสูจน์ทราบกวาดล้าง คือ การปฏิบัติการทางทหารในรูปแบบหนึ่งในสนามรบ ด้วยการจัดกำลังติดอาวุธพร้อมรบ ทำการลาดตระเวนเพื่อตรวจสอบที่ตั้งการวางกำลังและพฤติกรรมของฝ่ายข้าศึก หากพบว่าข้าศึกไม่รู้ตัวและกำลังฝ่ายลาดตระเวนได้เปรียบ ก็จะทำการเข้าโจมตีต่อที่ตั้งการวางกำลังของฝ่ายข้าศึกเพื่อทำลายข้าศึก ณ ที่นั้นทันที : จาก ชินวัฒน์ แม้นเดช. (2544). เล่มเดิม. หน้า 135.

** ก่อนหน้านี้อีกกำลังทหารที่ใช้จัดกำลังจาก กองพลทหารม้าที่ 1 เป็นหลัก ร่วมด้วยกำลังทหารพรานกองทัพภาคที่ 3 และทหารพรานจู่โจม ค่ายปึกธงชัย (จ.นครราชสีมา) โดยก่อนที่จะมีการเจรจากันในวันที่ 16 -17 กุมภาพันธ์ กองพลทหารราบที่ 4 ได้เตรียมกำลังเพื่อขึ้นไปสับเปลี่ยนกำลังกับกองพลทหารม้าที่ 1 ไว้แล้ว โดยกำหนดวันในเบื้องต้นไว้วันที่ 16 กุมภาพันธ์

สถานการณ์การสู้รบรุนแรงขึ้น แม้ว่าทหารไทยจะสามารถผลักดันทหารลาวออกจากเนินเป้าหมายที่ทางลาวยึดครองไว้ได้หลายแห่ง แต่ไม่สามารถผลักดันออกจากเนิน 1428 ได้ เนื่องจากฝ่ายไทยเสียเปรียบทางด้านชัยภูมิ ที่เส้นทางขึ้นสู่เนินเป็นหน้าผาสูงชันและทางฝ่ายลาวได้เข้ามาสร้างที่มั่นแข็งแรงบนเนินไว้แล้ว เมื่อทางทหารไทยบุกขึ้นดีก็ถูกทหารลาวที่อยู่บนที่สูงผลักดันลงมาทุกครั้งและประสบความสำเร็จไม่น้อย แม้บางครั้งจะเผชิญหน้าห่างกันก่อนถึงยอดเนินเพียง 100 เมตรก็ตาม ยุทธวิธีที่จะยึดเนินนี้ได้ต้องอ้อมไปบุกขึ้นมาจากฝั่งลาว ซึ่งต้องส่งทหารชุดปฏิบัติการพิเศษ ลงไปในแนวหลังของข้าศึกเพื่อตัดกำลังบำรุงของฝ่ายลาว ทำให้ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นยังไม่อนุมัติ เพราะการส่งกำลังออกไปนอกเขตแดนเท่ากับเป็นการขยายแนวสงครามอาจทำให้กลายเป็นสงครามเต็มรูปแบบได้ จนในที่สุดเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 นายโกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว ก็ได้ส่งสาส์นถึง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีไทย ขอเจรจาหรือในปัญหาชายแดน¹ ต่อมาได้มีการเจรจาระหว่างผู้นำทางการทหารทั้งสองฝ่ายในวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (ค.ศ. 1988) และเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การสู้รบกันได้ยุติลง* โดยมีข้อตกลงหยุดยิง ในเวลา 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 และให้ถอยทหารออกจากแนวปะทะฝ่ายละ 3 กิโลเมตร เพื่อให้มีการเจรจาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีต่อไป

จากนั้นในระหว่างวันที่ 23 - 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะได้เดินทางไปเยือนลาวอย่างเป็นทางการเพื่อหารือในปัญหาบ้านร่มเกล้าร่วมกัน ผลการเจรจาเป็นไปด้วยดี มีแถลงการณ์ร่วมกัน และทางลาวส่งมอบนักบินไทย 2 คน ที่ถูกจับกุมตัวไว้เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 คืนให้แก่ฝ่ายไทย ต่อจากนั้นได้มีการเจรจากันในระดับรัฐบาลอีกสองครั้ง คือ ครั้งแรก ระหว่างวันที่ 3-4 มีนาคม พ.ศ.2531 ที่กรุงเทพฯ ครั้งที่สอง ระหว่างวันที่ 17 - 18 มีนาคม พ.ศ.2531 ที่กำแพงนครเวียงจันทน์ ผลการเจรจาเป็นไปด้วยดีโดยยืนอยู่บนพื้นฐานของมิตรภาพระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

ผลจากการสู้รบกันในครั้งนี้ จากข้อมูลฝ่ายไทย ระบุว่า ทหารไทยเสียชีวิตจำนวน 147 คน บาดเจ็บ 166 คน ส่วนกองกำลังฝ่ายลาว เสียชีวิตประมาณ 470 คน บาดเจ็บ ประมาณ 420 คน โดยในจำนวนนี้ระบุว่า เป็นทหารต่างชาติของประเทศในระบอบคอมมิวนิสต์ที่ส่งมาช่วยลาวรบด้วย²

แม้ตัวเลขข้อมูลค่าความเสียหายเราไม่อาจรู้ได้ว่า มูลค่าจริงๆเป็นเท่าไร แต่ความสูญเสียในครั้งนี้ย่อมไม่ใช่จำนวนน้อยๆเป็นแน่แท้ แต่ก็นับว่า สงครามครั้งนี้ได้ให้บทเรียนต่อทั้งสองประเทศ และเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาพรมแดนไทย-ลาว อย่างจริงจังจากทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้น แต่จากที่

¹ มณฑล คงแถวทอง. (2539). เล่มเดิม. หน้า 95.

* เป็นการเจรจาในระดับผู้แทนทางทหารของทั้งสองฝ่ายเพื่อหามาตรการยุติการใช้กำลังทางทหารต่อกัน ก่อนที่จะมีการเจรจากันในระดับรัฐบาล การเจรจามีขึ้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมี พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ รักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย และ พล.อ. สีสะหวาด แก้วบุนพันธ์ ประธานคณะเสนาธิการทหารสูงสุดกองทัพประชาชนลาว เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายลาว

² ชวติ พิสุทธิพันธ์ ; ประโยชน์ มั่นคงดี ; และ ศรี อินทบัณฑิต. (2531). เอกสารทางประวัติศาสตร์ สันติภาพไทย-ลาว . (กรุงเทพฯ: ป.สัมพันธ์พาณิชย์), หน้า 32. ; และ ชินวัฒน์ แม้นเดช. (2544). เล่มเดิม. หน้า 140.

พรมแดนไทย-ลาวนั้น ยาวเกือบ 1800 กิโลเมตร และสนธิสัญญาที่ใช้กำหนดเส้นเขตแดนไทย-ลาวก็มีปัญหาหลายอย่าง บริเวณที่เกิดเป็นความขัดแย้งก็มีหลายจุด การแก้ปัญหาจึงต้องใช้เวลาและต้องแก้ไขเป็นจุด ๆ ไป ซึ่งคณะกรรมการร่วมระหว่างไทยกับลาว ที่ตั้งขึ้นมาก็กำลังดำเนินการอยู่ ถึงปัจจุบันก็ยังไม่แล้วเสร็จด้วยเหตุผลตามที่ได้กล่าวไป แต่นับเป็นนิมิตหมายอันดีต่อทั้งไทยและลาว ที่แสดงถึงความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันจริงๆ ที่จะแก้ไขความขัดแย้งต่อกันด้วยสันติวิธี ซึ่งหลังจากกรณีบ้านร่มเกล้าแล้ว ไทยกับลาวก็ไม่เกิดความขัดแย้งกันถึงขั้นรุนแรงอีกเลย และยังปรากฏความร่วมมือกันในการสร้างมิตรภาพต่อกันอีกหลายครั้งตามมา

บรรณานุกรม

หนังสือ

กลุ่มศึกษาปัญหาไทย-ลาว (จุฬา). (ม.ป.ป.). **กรณีพิพาทไทย-ลาว (นปช.123)**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ. เขียน ชีระวิทย์; ทานตะวัน มโนรมย์; และ อติสร เสมอแย้ม. (2544). **ความสัมพันธ์ไทย-ลาวใน**

สายตาของคนลาว. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชวตี พิสุทธิพันธ์; ประโยชน์ มั่นคงดี; และ ศรี อินทบัณฑิต. (2531). **เอกสารทางประวัติศาสตร์**

สันติภาพไทย-ลาว. กรุงเทพฯ: ป.สัมพันธ์พาณิชย์.

ทวีเกียรติ เจนประจักษ์. (2540). **ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

มณฑล คงแถวทอง. (2539). **สรุปรายงานการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ค.ศ. 1975 – 1992**. กาญจนบุรี: สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.

สนธิสัญญาและกฎหมาย. กรม. (2512). **สนธิสัญญาและความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ(ชุดประมวลสนธิสัญญาเล่ม 2)**. กรุงเทพฯ: กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย.

สุรัชย์ ศิริไกร. (2527). **รายงานการวิจัย สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2533). จาก 3 หมู่บ้านถึงยุทธการร่มเกล้า. ใน **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-อินโดจีนในรอบ 10 ปี**. หน้า 87-108. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยานิพนธ์

- คมสัน เศวตมัลย์. (2531). การแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติวิธี : ศึกษากรณีพิพาทชายแดน ไทย-ลาว ในกรณีพิพาทหมู่บ้านใหม่ หมู่บ้านกลางและหมู่บ้านสว่าง. สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ ทองปาน. (2537). ปัญหาการใช้อาสาสมัครทหารพรานกองทัพภาคที่ 3 กรณีบ้านร่มเกล้า. วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง.
- ชินวัฒน์ แม่นเดช. (2544). ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง 2001. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก เอกจันทร์. (2531). การขัดแย้งตามแนวชายแดนไทย-ลาว. วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง.
- เถกิง ดาษดา. (2531). ยุทธศาสตร์พัฒนาบริเวณลำน้ำเหือง. วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง.
- วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ. (2531). ปัญหาข้อขัดแย้งไทย-ลาว ในช่วงปีค.ศ.2518-ปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพงศ์ หอมวิเศษวงศา. (2533). อธิปไตยเหนือดินแดนบ้านร่มเกล้า. วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง.